

NAIVISTISTA TAIDETTA TOSITARKOITUKSELLE

Naivismin syvintä olemusta etsimässä Timo-Olavi Jalkanen

Galleristi Petri Nieminen on valinnut pariltakymmeneltä naivistitaiteilijalta 200 teosta esille Art Pispalan näyttelyyn. Katsellessamme teoksia yli sata vuotta vanhassa Pispalan valtatievarressa olevassa talossa pohdimme sitä, *mitä naivismi oikeastaan on?*

TÄMÄ ARTIKKELI OSOITTEESSA
www.artpispala.fi

Teoksia Art Pispalan naivistisen taiteen näyttelyssä. Ylimpänä Enni Idin maalaus *Neljä kaverusta*. Oikealla Idin *Kulhot kukkien keskellä*. Vasemmalla on Hannu Riikosen maalaus *Tuuleen kirjoitettu*.

Näyttelyssä esillä on teos *Letkajenkan alkeiskurssi*, jossa tanssitaan yhdessä jonossa lapsesta vaariin, sekä *Puskaradiotoimittajat*, jossa kukkapuskien takana lymyilee lierihattupäisiä hahmoja. Teokset ovat siis hyväntuulisen satukirjamaisia.

- Niin, yleisin mielikuva naivistisesta taiteesta lienee tietty lapsenomaisuus, viattoman iloinen ja hyväuskoinen maailma. Mutta vaikka naivistisissä teoksissa voi olla satukirjamaisuutta, ovat teokset usein älykkään oivaltavia ja osuvia. Lapsi toki piirtää ja värittää kirkkailla väreillä muotoja yksinkertaistaen luontaisen naivisti, mutta naivistisen taiteen tekemiseen tarvitaan kypsyyttä ja kokemusta, johon lapsi ei pysty. Siinä mielessä naivistiset teokset eivät ole lapsellisia. Ja vaikka moni tunnustettu naivisti ei ole saanut taidekoulutusta, ovat teokset usein teknisesti hyvin taidokkaita, kuvailee galleristi Petri Nieminen.

Kommentoin, että aikuinen naivistitaiteilija ei varmaankaan luule olevansa lapsi työskennellessään. Eikä taitamattomuus ja kirkkaiden värien käyttö tee naivistia. Pelkkä vitsikkyytys tai hahmojen teatraalisuus ei myöskään riitä. Jos maalaa klovnin, ei se tarkoita naivismia. Mutta tuo teos *Unen aika*, jossa lapsienkeli viulu sylissään on nukahtanut lampaan viereen, on tarina ja samalla katsojaa riemastuttava naivistinen teos.

**Vuoden 2015 näyttely
avoinna 2. - 31.1.2015**

ark. 10-17, la 10-14,
su 12-17, vapaa pääsy
Pispalan valtatie 13,
Tampere
puh. 0400 731262
artpispala@netti.fi

Art Pispalan kahdeksas peräkkäisinä vuosina järjestetty naivistisen taiteen näyttely on edellisiä laajempi.

Esillä on noin 200 teosta 20 taiteilijalta. Mukana on teoksia tämän päivän parhailta naivisteilta, sekä naivismin klassikoita vanhemmilta tekijöiltä, mm: Martti Innanen, Reijo Kivijärvi, Nikolai Lehto, Olavi Hurmerinta, Aaro Rauhala, O-P Riihikoski, Jarkko Peltonen, Petra Heikkilä, Maija Kanerva, Mirva Myyryläinen, Annukka Grönlund, Anita Backlund, Pentti Koivikko, Alpo Jaakola, Alice Kaira, Mari Liimatainen, Katja Mesikämmen, Matti Järvenpää, Riikka Juvonen, Riitta Nelimarkka, Riitta Oittinen, Matti Laine, ym.

Annukka Grönlundin teos *Jäähyväiset leijonille* purkaa klovnin pois lähdön haikeutta.

Naivistisen teoksen kompositio ja perspektiivi – tai paremminkin perspektiivien puute – voi yllättää. Tässä Anita Backlundin *Onni on katoavaista* -teoksessa maiseman elementtien järjestys on kovin kaukana realismia tavoittelevasta tulkinnasta.

Mietin samalla, että naivistit eivät ole useinkaan nuoria. Jotkut nuoret naivistit näyttävät maalaavan teoksensa täyteen toisiinsa liittymättömiä elementtejä. Vanhemmat naivistit puolestaan usein kertovat teoksissaan persoonallisesti selkeitä pieniä tarinoita, ilmeisesti elämäkokemuksestaan niitä ammentaen. Ja että erään ajattelun mukaanhan vain ilmaisutapansa suhteen itseoppinut henkilö on spontaani aito naivisti. Silloin ilmaisu ei muutu opitun akateemiseksi tarkoitushakuisuudeksi. “Jos tietää että on naivisti, onko enää naivisti?”, kysytään.

- Tässä näyttelyssä on sekä itseoppineita, että taideakatemia käyneitä. Vaikka naivismissa vältetään perinteisiä taideoppeja ja akateemisia kuvanteon sääntöjä, on naivismi toki myös taidekoulutuksen saaneiden taiteilijoiden ilmaisutapa. Ja kyllähän muissakin taidesuunnissa on pidäkkeettömästi itseään tulkitsevia taiteilijoita, vaikka impressionisteissa, kubisteissa ja avantgardetaiteilijoissa. Ja naivistisista teoksista löytyy tietysti myös surrealismia sadunomaisuuksineen ja fantasiamaailmoineen, Nieminen tuumii.

Mietimme naivismiin taustoja. Virallinen naivismiin arvostuksen nousu alkoi impressionistien kiinnostuessa primitiivisen taiteen pelkistetyistä ilmaisusta. Naivistejahan kutsuttiin myös uusprimitivisteiksi ja vaistomaalareiksi. Naivistisia piirteitä voidaan nähdä maalauksissa ja veistoksissa läpi taiteen historian: esihistoriallisessa taiteessa, kansantaiteessa ja ikonitaiteessakin. Pelkistämällä niissä kuvataan usein maagisuutta ja mytologisuutta. Lopulta pelkistyksestä jäljellä saattaa olla vain symboleja. Keskiajalta säilyneissä itseoppineiden kiertelevien taiteilijoiden tekemissä kirkko- ja luostarimaalauksissa on myös naivismiin piirteitä.

Naivismihan on saanut nimensä ranskan sanasta naïve, joka on siis henkilö jolla ei ole aiheesta opittua tietoa, kirjanoppineisuutta eikä kultivoituneisuutta. Eurooppalaisen modernin naivismiin kantaisänä pidetään usein ranskalaista tullimiestä Henri Rouseaut, joka oli itseoppinut 1900- luvun alun taiteilija. Häntä arvostivat Paul Gauguin ja Pablo Picassokin. Suomessa naivismi nousi laajaan tietoisuuteen 60-luvuilla.

- Täällä esillä olevien teosten kautta näkee naivismiin muotokieliä. Tuossa teoksessa sommittelu on symmetristä ja toistavaa. Sen perspektiivi ja mittasuhteet ovat vääristyneet. Kaukana oleva kohde on maalattu samaan kokoon kuin lähellä oleva. Kaikki puut on piirretty kaavamaisesti identtisiksi ja hyvin yksityiskohtaisesti. Tuossa henkilöhahmot on esitetty suoraan edestä tai suoraan sivulta – hyvin tyypillistä naivismissa. Monesti värit ja yksityiskohdat eivät himmene kaukaisuudessa, eikä värejä ole sekoitettu ja siksi ne ovat kirkassävyyisiä. Tunnelma voi olla humoristinen, ironinen tai vaikka surrealistinen. Teoksissa on usein karikatyyrimäisesti liioiteltuja yksityiskohtia. Tuossa ihmettelijällä on suuri suu auki ja tuossa norsulla on leveä hymy, Nieminen tuumii teoksia silmäillen.

- Toki täällä on myös teoksia, jotka ovat oikeastaan naivismiin rajamailla. Tuossa sarjakuvamaisessa Jussi ”Juba” Tuomolan serigrafiassa *Aamupala*, Wagner-sikahahmo istuu baarissa olutlasi kädessä. Nuo Kari suomalaisen teokset ovat pilapiirrosoriginaaleja. Ja toki tuossa sinun teoksessasi *Kohtaaminen sateessa* on romanttista estetiikkaa. Silti niissä kaikissa on naivistisia piirteitä ja siksi ne ovat tässä näyttelyssä. Mutta olkoon naivismi vaikka sitä, että kaikki tämän näyttelyn vieraat ovat lähteneet täältä hyvällä mielellä pois, naurahtaa Nieminen.

Muistelen noista sanoista, että Olavi Hurmerinta muuttui poliittisesta pilapiirtäjästä naivistitaiteilijaksi. Ja Kari Suomalaisesta tulee mieleen eräs hänen pilapiirroksensa, jossa Kustu kysyy Arskalta “Kuule, sanos mitä se kulttuuri oikeastaan on?”. Arska vastaa “Emmä tiedä. Sitä mä en ole koskaan juonu”.

Artikkelin kirjoittaja Timo-Olavi Jalkanen on tamperelainen taiteilija, toimittaja ja valokuvaaja

Maalaisidylli elää Reijo Kivijärven teoksessa *Kesäilta*. Määrätyn tapahtuman esittely ja tarinankerronta on yleistä naivistisissa taiteissa.

Petroskoin sosialistisen kaalikombinaatin Hurmuri-Vasili kuvastaa Martti Innasen tulkintaa. Naivististen teosten nimet voivat olla pitkän kertovia ja niissä voi esiintyä täsmentäviä paikannimiä.

Naivismiin rajoilla: Jussi ”Juba” Tuomolan serigrafia *Naisen takana on sika* -teos on sarjakuvahamoista. Timo-Olavi Jalkanen akvarelli-lyijykynäteoksessa *Kohtaaminen sateessa* on realistinen perspektiivi, syvyysvaikutelma ja heijastus, mutta silti siinä on epätodellinen tunnelma ja toteutus. Siis naivismia?